

2/2020. (I. 2.) AB HATÁROZAT

a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 869. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Dienes-Oehm Egon, dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Salamon László és dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 869. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Zalaegerszegi Törvényszék Bf.294/2018/11. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt az I. rendű terheltre kiterjedően megsemmisíti. Az Alkotmánybíróság döntése az ítélet hatályát a többi terhelt vonatkozásában nem érinti.
3. Az Alkotmánybíróság a Zalaegerszegi Járásbíróság 6.B.497/2017/52. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó (Kocsis Tamás) jogi képviselője útján (dr. Varga Katalin ügyvéd) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. §. (1) bekezdése és 27. §-a alapján, a 2019. február 4-én előterjesztett alkotmányjogi panaszában, valamint annak 2019. március 28-án és 2019. május 17-én érkezett indítvány-kiegészítéseiben a Zalaegerszegi Járásbíróság 2018. május 15-én meghozott 6.B.497/2017/52. számú, valamint a Zalaegerszegi Törvényszék mint másodfokú bíróság 2018. december 18-án meghozott Bf.294/2018/11. számú ítélete, továbbá a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 869. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését indítványozta. Álláspontja szerint a támadott jogszabályi rendelkezés ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerinti törvény előtti egyenlőség követelményével, a XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó pártatlanság követelményével, illetve az Alkotmánybíróság 21/2016. (XI. 30.) AB határozatában megállapított alkotmányos követelménnyel. A támadott ítéletek pedig ellentétesek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1), (2) és (3) bekezdéseivel, valamint a XV. cikk (1) bekezdésével.
- [2] 1.1. Az indítványozó az egyedi ügyben alkalmazott jogszabály alaptörvény-ellenességének körében hivatkozik az Alkotmánybíróság 21/2016. (XI. 30.) AB határozatában megállapított alkotmányos követelményre, mely szerint a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el. Álláspontja szerint, mivel az AB határozat nem határozott meg sem visszaható, sem jövőbeli hatályt, ezért az a meghozatalakor folyamatban levő, valamint az azt követően indult eljárásokban irányadó. Ezt az alkotmányos követelményt a Be. megfelelően figyelembe vette, amikor a 14. § (3) bekezdés a) pontjában kizárási okként jelölte meg annak a bírónak a vádemelést követő eljárásból kizárását, aki a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár. Ezzel az alkotmányos szabállyal azonban ellentétesen, átmeneti rendelkezésként a Be. 869. § (1) bekezdése már azt írta elő, hogy a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaira ez a kizárási ok csak a 2016. november 30-a után indult büntetőeljárásokban irányadó. Ebből fakadóan a támadott jogszabályi rendelkezés ellentétes a megállapított alkotmányos követelménnyel, illetve a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat indokolását figyelembe véve az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében előírt pártatlan bíráskodás követelményével.

- [3] A támadott jogszabályi rendelkezés ellentétes továbbá az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerinti törvény előtti egyenlőség követelményével is, ugyanis az jogszabályban meghatározott határidő sem alkotmányossági, sem törvényességi szempontból nem igazolható meghúzásával a jogalkotó diszkriminált az állampolgárok között a tekintetben, hogy kinek van joga a pártatlan, törvényes bíráskodáshoz, és kinek nincs.
- [4] 1.2. Az indítványban foglaltak szerint az indítványozó ügyében alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán pártatlannak nem tekinthető bírók jártak el a másodfokú eljárásban, ugyanis a büntetőeljárás 2016. október 7. napján, a Be. átmeneti rendelkezéseiben meghatározott határidő előtt indult, és 2018. december 18. napján fejeződött be. A másodfokú eljárásban a tanács elnökeként és a tanács tagjaiként eljáró bírók valamilyen részt vettek a nyomozati szakban az előzetes letartóztatás elleni fellebbezés elbírálásában is, és valamilyen esetben az indítványozó terhére döntöttek. Az ezt alátámasztó iratokat az indítványozó csatolta.
- [5] A panasszal érintett ügyben sérült az indítványozó Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági tárgyaláshoz való joga azzal, hogy olyan bírók jártak el az ügyében másodfokon, akik az előzetes letartóztatása kérdésében is döntöttek, ezért eljárásuk pártatlanságához kétely fűződik. A pártatlanság kételyét növeli, hogy a nyomozás során a nyomozási bíró háromszor is megszüntette a vádlott előzetes letartóztatását, melyet a másodfokú bíróság mindhárom alkalommal az indítványozó terhére változtatott meg, az indítványozó előzetes letartóztatását ezt követően kétszer is elrendelte, illetve előzetes letartóztatásban tartotta. E határozatok meghozatalában a három másodfokú bíró mindegyike részt vett.
- [6] Az indítványozó hivatkozik emellett arra is, hogy a másodfokú bíróság kényszerintézkedés tárgyában hozott határozatai ellen az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult, amely a kérelmet 2017. november 15. napján 82893/17 szám alatt fogadta be, a panasznak helyt adott (Bangó és mások kontra Magyarország). Álláspontja szerint továbbá a másodfokú bíróság eljárása ténylegesen is elfogultnak tekinthető, az eljárás szakmai tévedésként el nem könyvelhetően, kirívóan tisztességtelennek tekinthető.
- [7] 1.3. Az alkotmányjogi panasz értelmében a Zalaegerszegi Járásbíróság 6.B.497/2017/52. számú elsőfokú ítélete az alábbiak szerint alaptörvény-ellenes.
- [8] A Zalaegerszegi Járásbíróság a 6.B.497/2017/52. számú ítéletével a panaszost zsarolás büntette, testi sértés vétsége, kábítószer-kereskedelem büntette és kábítószer-birtoklás büntette miatt ítélte el öt év szabadságvesztésre, a büntetés tartamát a másodfokú bíróság hat évre emelte fel. Az indítványozó a kábítószer-kereskedelem vonatkozásában arra hivatkozik, hogy magatartása ténylegesen csak átadás volt, a bíróság pedig megalapozottság hiányában ítélte el.
- [9] A megalapozatlanság vonatkozásában kifogásolja az indítványozó egyrészt, hogy a bíróság az életszerűség hiányát értékelte bizonyítékként. Az életszerűtlenségre történő hivatkozás önmagában nem képezhet terhelő bizonyítékot, amely adott esetben azért is tisztességtelen eljárás, mert a védelem kifejezetten kérte annak figyelembevételét, hogy a személyiségzavarban szenvedő, erős gyógyszereket fogyasztó vádlottat a társai is zavart személyiségűnek ismerték, bárkinek önzetlenül segített, őt ki is használták. A járásbíróság a védői érveléssel nem foglalkozott, bizonyítékok nélkül állapította meg, hogy a négy személynek kábítószer átadása kereskedelem keretében történt.
- [10] A járásbíróság ezen túlmenően az indítványozónál talált mérleghez úgy társított kábítószer terjesztést, hogy nem volt adat arra, hogy a mérleget használta, tartózkodási helyén kábítószer nyomokban sem találtak, illetve mérésre utaló nyomot sem, a bíróság pedig bizonyítékok hiányában, megalapozatlanul vetette el az indítványozó védekezését. Hasonlóképpen nem volt bizonyíték arra, hogy az indítványozónál talált fóliát kábítószer-terjesztéssel összefüggésben használta volna. Az indítványozónál talált, beceneveket és számokat tartalmazó papírlap vonatkozásában csak annyit tartalmaz az indoklás, hogy az azon szereplő személyek közül többeket azonosított a bíróság és hivatalból tudomással bír arról, hogy kábítószer-használathoz köthető személyek, de azt nem nevezte meg a bíróság, hogy hogyan azonosította ezeket a személyeket, és kik azok, így az indítványozó nem cáfolhatta azokat. A haszonszerzés megállapítására pedig az indítványozó nyomozati szakaszban tett vallomásából ragadott ki fél mondatot a bíróság, de az ugyanebben a vallomásban ennek a fél mondatnak ellentmondó részeket figyelmen kívül hagyta, az ellentmondást nem tisztázta, ahogyan a nyomozó hatóság sem.
- [11] A vádlotti védekezés többször, ellentmondást nem tűrő, nyílt elvetése arra következtetési alap, hogy a járásbíróság a vádlottat a bizonyítékok megvizsgálása nélkül is, eleve bűnösnek tekintette és ehhez a preconcepcióhoz igazította az indoklását. A fentiekből következően a járásbíróság megsértette az indítványozó Alaptörvény

XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát, a (2) bekezdésben meghatározott ártatlanság védelméhez való jogát, és a (3) bekezdésben foglalt védekezéshez való jogát.

- [12] 1.4. A panasz értelmében a Zalaegerszegi Törvényszék Bf.294/2018/11. számú másodfokú ítélete az alábbiak szerint is alaptörvény-ellenes.
- [13] A másodfokú bíróság mindössze az elsőfokú ítélet azon részét mellőzte, amely a nyomozati iratok 199. oldalán levő papírlapon szereplő személyekkel kapcsolatban tartalmazta, miszerint a bíróságnak hivatalos tudomása van arról, hogy a papírlapon szereplő személyek közül több személy volt kapcsolatba hozható kábítószerrel. Nem mellőzte ugyanakkor az elsőfokú bíróság további tarthatatlan indokait. Ellenkezőleg, olyan kitételeket és indokolást tett, amelyek a tényleges elfogultságára és a kirívóan tisztességtelen eljárására adnak következtetési alapok.
- [14] Az indítványozó azon kijelentése, hogy „nem tudom megcsinálni miattad a hétvégémet” a másodfok bíróság szerint a kábítószer kereskedelemmel kapcsolatos nyereség elérését igazolja. Ez a kijelentése azonban még többszörös áttételen keresztül sem igazolható, még utalásszerűen sem nyereségre törekvést. A másodfokú bíróság súlyosan logikátlan következtetése, kirívó szövegértelmezése tényleges elfogultságot igazol, nem lehet szakmai tévedés következménye. A másodfokú bíróság nem a teljes szöveget idézte, ami a következő: „nem tudom megcsinálni miattad a hétvégémet, nem tudom kifizetni az albérletem, holnap kilakoltatnak, add meg a pénzem, amellyel tartozol, különben kicsinállak.” Ez a mondat egyértelműen mutatja, a kijelentés nem függhet össze kábítószer kereskedelemmel, a pénzre nem nyereség érdekében volt szüksége, amint azt a másodfokú bíróság kifejtette. A mondat leglényegesebb részeit azonban kihagyta a másodfokú bíróság az értelmezésből. A másodfokú bíróság emellett a mérleg vonatkozásában a vádlott vallomására hivatkozva, azzal teljesen ellentétes következtetésre jutott, illetve a haszonszerzés vonatkozásában a bíróság a tanúvallomásokra hivatkozott, a haszonszerzést, vagyis a kábítószer-kereskedelmet alátámasztó vallomások azonban nincsenek.
- [15] A másodfokú bíróság eljárása az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes bírói eljáráshoz való jog súlyos megsértését igazolja. Ez az eljárás az indítványozónak az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt törvény előtti egyenlőséghez való jogát is sérti, hiszen az igazságszolgáltatásban más terheltekkel szemben ilyen megoldásokat nem alkalmaznak a bűnösség igazolására. Ez az eljárás a vádlottra nézve megalázó is volt, amiért az igazság kiderítésére hivatott bíróság az igazság ellen szóló, valótlan érveket sorakoztatott fel a terhére. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettség, valamint a (3) bekezdésében foglalt védekezéshez való jog megsértését igazolja, hogy a védelem által becsatolt, a vádlotti védekezést támogató bizonyítékot a bíróság egyáltalán nem értékelte.

II.

- [16] 1. Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezései:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(2) Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.

(3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.”

- [17] 2. A Be. érintett rendelkezései:

„14. § (3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként, vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár,”

„869. § (1) A 14. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazása során a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak.

(2) A 14. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazása során kizártnak minősül

a) a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2017. június 30-ig hatályban volt 207. § (6) bekezdésében meghatározott ügyekben, illetve a házi őrizet egy éven túli meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyes bírójaként eljáró bíró, ha a büntetőeljárás 2013. november 22. után indult,

b) a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2017. június 30-ig hatályban volt 131. § (3) bekezdése, 138. § (3) bekezdése, 142. § (4) bekezdése, illetve 486. §-a alapján az ítéltábla tanácsának tagjaként eljáró bíró, ha a büntetőeljárás 2016. november 30. után indult.”

III.

- [18] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a beadvány megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek.
- [19] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése értelmében mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettségét, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket. E körben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány határidőben érkezett, az indítványozó a büntetőügy terheltje, így érintettnek minősül, a támadott ítélet az ügy érdemében hozott döntésnek minősül, mellyel szemben jogorvoslatnak helye nincs, a támadott jogszabályi rendelkezés pedig közvetlen összefüggésben van az ügyével. Az indítvány megjelölte az indítványozó jogosultságát és az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést, az Alkotmánybíróság által vizsgálendő törvényi rendelkezést és ítéleteket, valamint az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseit. A panaszos indokát adta az eljárás megindításának, kifejtette az Alaptörvényben foglalt és az indítványban felhívott jogok sérelmének a lényegét, indokolta továbbá azt is, hogy a támadott törvényi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény általa felhívott rendelkezéseivel. Az indítványozó kifejezett kérelmet terjesztett elő a támadott törvényi rendelkezés és az ítéletek megsemmisítésére is.
- [20] Az alkotmányjogi panasz ugyanakkor nem minden indítványi elemében felel meg a törvényi feltételeknek.
- [21] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik. Az indítvány a kizárt bírók eljárásával, illetve a Be. támadott rendelkezésével összefüggésben megfelel az Abtv. 29. §-ában megállapított feltételeknek, kizárt bíró eljárása ugyanis bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét veti fel, a támadott jogszabályi rendelkezés pedig, az Alkotmánybíróság kizárással kapcsolatos gyakorlatára tekintettel alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel.
- [22] A bizonyítékok értékelését illetően ugyanakkor az Alkotmánybíróság jelen döntésében is hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján az ítéleteknek kizárólag alkotmányossági szempontú felülvizsgálatára van hatásköre. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ából következően nem tekinthető az általános hatáskörű bírósági szervezetrendszer egyik felülbírálati fórumának, az alkotmányjogi panasszal kapcsolatos hatásköre is – az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának védelmén keresztül – az Alaptörvény védelmét biztosítja. Ezzel áll összhangban az is, hogy az Alkotmánybíróság nem ténybíró-ság, a bizonyítási eljárás lefolytatása, a bizonyítékok értékelése és ezen keresztül a tényállás megállapítása a bíróságok, végső soron a Kúria feladata. Az Alkotmánybíróságnak ekként nincs lehetősége arra, hogy a bizonyítékok értékelése vonatkozásában megvizsgálja, hogy az ítélet indokolása ellentmond-e a büntetőeljárás iratanyagának, kellően megalapozott-e az ítélet, és hogy helytállóan fogadott-e el vagy vetett-e el bizonyítékokat a bíróság. Ebből fakadóan az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította az elsőfokú bíróság ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt, illetve nem vizsgálta a másodfokú bíróság bizonyítással kapcsolatos tevékenységére vonatkozó indítvány-elemeket sem.

IV.

[23] Az indítvány az alábbiak szerint megalapozott.

[24] 1. Az Alkotmánybíróság először a támadott jogszabályi rendelkezés alkotmányosságát vizsgálta.

[25] A 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljárás részét képező pártatlanság követelményét vizsgálta a büntetőeljárásokban ítélező tanácsok összetételét illetően. Mindkét határozat alkotmányos követelményt fogalmazott meg arra alapozva, hogy kétely övezheti az ítélező bírák pártatlanságát, ha a vádemelést megelőzően nyomozási bírói jogkörben eljárva (a nyomozási bíró jogkörében eljáró törvényszéki egyesbíróként, illetve a nyomozási bíró, valamint törvényszéki egyesbíró döntései elleni jogorvoslat alapján eljáró másodfokú bírói tanács tagjaként) az előzetes letartóztatás elrendeléséhez vagy fenntartásához szükséges gyanú megalapozottságát illetően döntést hoztak. A megalapozott gyanú nem más mint a bűnösség nagyfokú valószínűsítése, amelyet kizárólag a meglévő bizonyítékok számbavétele és korlátozott értékelése alapján lehet megállapítani, vagy fennállását ellenőrizni. Ebből következően a bűnösségről és a megalapozott gyanú fennállásáról történő döntés közötti határvonal bizonytalanná válhat, amelynek eredményeként a bírót a megalapozott gyanú fennállásáról kialakított előzetes álláspontja képes befolyásolni az ügy későbbi megítélésében. Mindemellett e döntés meghozatala érdekében olyan tényeket, bizonyítékokat is megismerhetnek és azokról szükségképpen előzetesen állást foglalnak az érintett bírók, amelyeket a későbbiekben, az ítélezés során már nem használnak fel {részletesen: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [44], [51]–[52], [54]; 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [41]–[43]}.

[26] Az indítványozó által hivatkozott 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a korábban hatályos, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) vonatkozásában állapított meg alkotmányossági követelményt, amit a jogalkotó az akkor hatályos törvény módosításával, majd a Be.-be való beemelésével a büntetőeljárás törvény részévé is tett, mindkettő esetében határidővel korlátozva a kizárási szabály alkalmazhatóságát. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben a 25/2017. (X. 17.) AB határozatában az alábbiakat állapította meg.

[27] „Az alkotmányos követelmény nem új szabály, hanem közvetlenül és egyértelműen az Alaptörvény valamely rendelkezésén alapuló, abban eleve benne rejlő helyes értelmezés, amelyet az Alkotmánybíróság csak felismer és kimond. [...]

Az alkotmányos követelmény mint jogkövetkezmény alkalmazásának célja kettős: egyrészt a kialakult alaptörvény-ellenes helyzet orvoslása és hasonló helyzetek további elkerülése, másrészt pedig az alkalmazott jogszabály kímélete. Akkor alkalmazható, ha megállapítható az az értelmezési tartomány, amelyen belül a jogszabályi rendelkezés alkotmányos marad. [...] Mindemellett igaz azonban az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján az is, hogy a hatályos jogot lehetőleg kímélni kell; abban az esetben, amikor a vizsgált rendelkezésnek van olyan értelmezése, amely az Alaptörvényből fakadó követelményeknek megfelel, akkor a jogrend alkotmányosságát és a jogbiztonságot az alkotmányos követelmény rögzítésével biztosítani tudja az Alkotmánybíróság {9/2013. (III. 6.) AB határozat, Indokolás [35]–[36], 14/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [90]}. [...]

Az, hogy az Alkotmánybíróság a lehetséges jogértelmezések közül kiválasztja az alkotmányosat, azt is jelenti, hogy ez az értelmezés eleve adott volt [...]. Az alkotmányos követelmény megállapításával az Alkotmánybíróság nem új jogértelmezést határoz meg, ami korábban még nem létezett, erre nincs is lehetősége. Ugyanez igaz a kapcsolódó alapvető jog értelmezésére is, amelyre az Alkotmánybíróság visszavezeti az alkotmányos követelményt: az adott alapjog tartalma is adott, amit az értelmezés során esetről-esetre formálisan is megfogalmaz az Alkotmánybíróság. Mindennek nyilvánvalóan nem felel meg a [rég] Be. módosítási javaslat indokolásának azon része, mely a követelmény időbeli hatályát elemzi. Erre ugyanakkor nem kellett tekintettel lennie az Alkotmánybíróságnak, mivel az ott leírtak nem minősülnek autentikus jogalkotói értelmezésnek.

Természetesen nincs akadálya annak, hogy a jogalkotó módosítsa az alkotmányos követelménnyel érintett jogszabályi rendelkezést. [...]

Az Alkotmánybíróság határozatának *erga omnes* kötelező hatályát az alkotmányos követelményt jogszabályba foglaló jogalkotói döntés nyilvánvalóan nem ronthatja le. A derogációs tilalom vonatkozik az időbeliségre, tehát a jogalkotó nem korlátozhatja az alkotmányos követelmény alkalmazását valamilyen jövőbeli időponttól kezdődő időszakra, és vonatkozik az eljárás szakaszaira is, tehát a nyomozás elrendelésével kezdődő büntetőeljárás egészére irányadó, nem korlátozható az ügyek bíróságra érkezésére.

Azon ügyekben tehát, amelyekben nem lehet alkalmazni a [rég]i Be.-be épített módosított kizárási szabályokat, a bíróságoknak közvetlenül kell figyelembe venniük a 21/2016. (XI. 30.) AB határozattal megállapított alkotmányos követelményt.” (Indokolás [22]–[31])

- [28] Mindezekből következően a jelen ügyben az Alkotmánybíróság a következőkből indult ki. A bírák büntetőeljáráásokban való kizárásával kapcsolatos két korábbi alkotmányos követelmény a régi Be.-hez fűződött. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az Alkotmánybíróság kizárással kapcsolatos gyakorlata és ahhoz kapcsolódóan az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének értelmezése is figyelmen kívül hagyható lenne. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény autentikus értelmezője, ezt az értelmezést pedig a határozataiban teszi meg, melyet a bíróságoknak követniük kell, illetve azt az Alkotmánybíróság gyakorlatával érvényesíti is.
- [29] Jelen esetben ez azért sem okozhat gondot, mert a jogalkotó átvette a régi Be. – az AB határozatokra figyelemmel módosított – szövegét. Ebből következően az Alkotmánybíróság fenntartja a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megállapított követelményt és annak a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett alkalmazandóságát. Továbbra is ellentétes tehát az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képező pártatlanság követelményével, ha a büntetőeljáráásban a bírósági szakaszban olyan bíró jár el, aki a vádemelést megelőzően nyomozási bírói feladatokat látott el az ügyben.
- [30] Az Abtv. 39. § (3) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság az alkalmazott jogkövetkezményeket az Alaptörvény és e törvény keretei között maga állapítja meg. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata, hogy ha a vizsgált jogszabálynak van olyan értelmezése, amely az Alaptörvényből fakadó követelményeknek megfelel, vagyis az alapjogsértő helyzet megfelelő jogértelmezéssel feloldható, akkor az Alkotmánybíróság a hatályos jog kíméletével jár el, és elkerüli a jogszabályi rendelkezés megsemmisítését {8/2015. (IV. 17.) AB határozat, Indokolás [71]; 25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [27]; 25/2019. (VII. 23.) AB határozat, Indokolás [50]}.
- [31] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján, különösen a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtettekkel azonos okból, nem találta alaptörvény-ellenesnek a Be. 869. § (1) bekezdését. Az e rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt ezért elutasította.
- [32] 2. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság fenntartotta az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó, a bírák kizárásával kapcsolatban megfogalmazott követelményeit és e követelményeknek a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett alkalmazandóságát, az indítvánnyal támadott bírói döntések vonatkozásában is megállapítja, hogy a nyomozás során eljáró bírók nem járhattak volna el ítélező bíróként. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint azokban az esetekben, amikor a felülbírálatot elvégző tanács tagjait nem, csak az alsóbb fokú bíróság tagjait érinti kizárási szabály, a jogerős bírói ítéletet nem semmisíti meg. Jelen esetben azonban a jogerős döntést hozó másodfokú bíróság tanácsának összetétele nem felelt meg a pártatlanság követelményének, felülvizsgálati eljárásra pedig nem került sor, ezért az Alkotmánybíróság a másodfokú ítéletet megsemmisítette.
- [33] 3. Mivel az indítványozó az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerinti sérelem vonatkozásában is arra hivatkozott, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés a terheltek egy meghatározott csoportjára nézve elvonja a pártatlan bíráskodáshoz való jogot, ezt pedig az Alkotmánybíróság a korábbi követelményei fenntartásával orvosolta, ezért ezt az indítványi elemet érdemben nem vizsgálta. Tekintettel továbbá arra, hogy az Alkotmánybíróság a másodfokú ítéletet megsemmisítette, nem vizsgálta meg az egyéb alapjogokba ütközésre vonatkozó indítványi elemeket sem.
- [34] 4. A határozat közzététele a Magyar Közlönyben az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondatán alapul.

Budapest, 2019. december 10.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [35] Nem értek egyet a rendelkező rész 1. pontjában foglalt, a Be. 869. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz elutasításával. Álláspontom szerint a Be. kifogásolt szabályozása ellentétes az Alkotmánybíróság korábbi, 34/2013. (XI. 22.) AB határozatban és 21/2016. (XI. 30.) AB határozatában megállapított alkotmányos követelménnyel. A Be. 869. § (1) bekezdése ezen túlmenően a 25/2017. (X. 17.) AB határozatában megfogalmazott elvekkel is ellentétben áll, tekintettel arra, hogy ezen alkotmánybíróági döntés egyértelművé tette: a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt alkotmányos követelményt időkorlát nélkül, és nemcsak a kihirdetését követően indult eljárásokban kell alkalmazni. Az Alkotmánybíróság rámutatott – többek között – az alábbiakra: „nincs akadálya annak, hogy a jogalkotó módosítsa az alkotmányos követelménnyel érintett jogszabályi rendelkezést. Ez ugyanakkor nem vezethet a jogbiztonság, illetve a tisztességes eljáráshoz való jog sérelméhez, [...] a módosítás nem üresítheti ki az említett alapjog tartalmát. A módosításnak tehát azt kell céloznia, hogy a jogszabály alkotmányos tartalma formálisan, jogszabálysöveggként is megjelenjen, még tovább egyértelműsítve az alkalmazandó jogot.” {25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [26]}
- [36] Tekintettel arra, hogy a jogalkotó a Be. 869. § (1) bekezdésének a megalkotásakor kifejezetten figyelmen kívül hagyta az Alkotmánybíróság döntéseit – és ezzel a 2016. november 30. előtt indult eljárások tekintetében, az alkotmányos követelményben megfogalmazott körben kiüresítette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését – az Alkotmánybíróságnak meg kellett volna semmisítenie a Be. kifogásolt szabályozását.
- [37] Álláspontom szerint a fenti okok miatt – a szoros összefüggésre tekintettel – az Alkotmánybíróság megsemmisítő döntésének ki kellett volna terjednie a Be. 869. § (2) bekezdése *a)* és *b)* pontjának időkorlátot tartalmazó, utolsó tagmondataira is.

Budapest, 2019. december 10.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [38] A többségi határozat rendelkező részének 1. pontjában foglalt elutasító rendelkezést és 3. pontjában írt visszautasító rendelkezést támogattam, ugyanakkor nem értek egyet a többségi határozat rendelkező részének 2. pontjában foglalt megsemmisítő rendelkezéssel, ezért az Abtv. 66. § (2) bekezdésében biztosított jogköröm alapján a következő különvéleményt csatolom a határozathoz.
- [39] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában – annak Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti részében – a Be. 869. §-ának alaptörvény-ellenességét állította, és az e körben előadottakat a többségi határozat érdemi vizsgálatra alkalmasnak találta.
- [40] Az indítványozó panasz a Abtv. 27. §-a szerinti részében a megjelölt bírósági döntések alaptörvény-ellenességére hivatkozik, amelyekkel kapcsolatban kizárólag olyan kifogásokat vetett fel, amelyek a bizonyítási eljárás lefolytatását, a bizonyítékok értékelését és a tényállás megállapítását érintették (lásd: kiegészített indítvány II. fejezete, 5–16. oldal).
- [41] A fenti megállapításokból – figyelemmel az Abtv. rendelkezéseire – az következik, hogy az ügyben kizárólag az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti panaszrész tekintetében lett volna helye érdemi vizsgálatnak, az Abtv. 27. §-a szerinti panaszrész vonatkozásában visszautasító döntés meghozatala lett volna indokolt.

- [42] A fentiekkel szemben a többségi határozat a befogadhatóság feltételeinek vizsgálata során úgy foglalt állást, hogy a panasz nem kizárólag „a Be. támadott rendelkezésével összefüggésben” [tehát az Abtv. 26. § (1) bekezdés szerinti panasz tekintetében], hanem „a kizárt bírák eljárásával” kapcsolatban is érdemi vizsgálatra alkalmas. Utóbbi megállapítás pedig az Abtv. 27. §-a szerinti eljárásra utal.
- [43] Ezzel egyetérteni azért nem tudok, mivel egyfelől az Abtv. 27. §-a szerinti panasz tekintetében az indítványozó nem ad elő olyan indokolást, amely az érdemi vizsgálatot megalapozná, másfelől a kizárt bírák kifogásolt eljárása – mint bírói döntést befolyásoló esetleges alaptörvény-ellenesség – egyértelműen a támadott jogszabályi rendelkezésből adódik, így tehát az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti eljárás keretében vizsgálendő.
- [44] Ennek megfelelően jelen ügyben az Abtv. 27. § szerinti panaszrész vonatkozásában kizárólag visszautasító rendelkezés meghozatalának lett volna helye.
- [45] 2. Az Alkotmánybíróság a Be. 869. §-ának vizsgálata során alapvetően két eredményre juthatott: amennyiben a támadott jogszabály alaptörvény-ellenességét állapította volna meg, abban az esetben a rendelkezés megsemmisítésére került volna sor; ellenkező esetben pedig a Be. 869. § érintetlenül hagyása valósulhatott meg. A többségi határozat – helyesen – az utóbbi megoldás mellett tette le a voksát, és nem semmisítette meg az említett Be. rendelkezést, amely kimondja, hogy a szóban forgó kizárási szabály csak a 2016. november 30. napja után indult büntetőügyekben alkalmazható.
- [46] Azt követően, hogy az Alkotmánybíróság többségi határozatban megállapította azt, hogy a Be. támadott rendelkezése nem alaptörvény-ellenes – a rendelkező rész 2. pontjából következően – lefolytatta a támadott bírósági döntés Abtv. 27. §-a szerinti eljárás keretében történő érdemi vizsgálatát is. Ugyanakkor erről a többségi határozat indokolása csupán a következők szerint ad számot: „Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság fenntartotta az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó, a bírák kizárásával kapcsolatban megfogalmazott követelményeit és e követelményeknek a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett alkalmazandóságát, az indítvánnyal támadott bírói döntések vonatkozásában is megállapítja, hogy a nyomozás során eljáró bírók nem járhattak volna el ítélkező bíróként. [...] Jelen esetben azonban a jogerős döntést hozó másodfokú bíróság tanácsának összetétele nem felelt meg a pártatlanság követelményének, [...] ezért az Alkotmánybíróság a másodfokú ítéletet megsemmisítette.” (Indokolás [32]) Ezenkívül megállapítja a többségi indokolás, hogy a pártatlan bíráskodáshoz való jogot „a korábbi követelményei fenntartásával orvosolta”.
- [47] A többségi határozatnak ez az érvelése azonban nyilvánvaló ellentmondásban van azzal, amit a Be. támadott rendelkezése kapcsán kifejtett. Ugyanis, ha azt állapítja meg az Alkotmánybíróság indokolása, hogy a kifogásolt jogszabály nem alaptörvény-ellenes, abban az esetben az azt alkalmazó, annak teljes mértékben megfelelő bírósági döntés sem lehet alaptörvény-ellenes. Márpedig az kétséget kizáróan megállapítható, hogy az alapügy 2016. október 7. napján indult, tehát a Be. 869. §-a értelmében nem esett a kizárási szabály hatálya alá. Mindez azt is jelenti, – a többségi határozatban kifejtettekkel szemben – hogy ebben az esetben az alkotmányos követelmény nem orvosolhatta a panaszban állított alaptörvény-ellenességet, hiszen nem arról van szó, hogy a Be. idézett rendelkezésének többféle értelmezése lehetséges, és azok közül az Alkotmánybíróság kiválasztotta azt, amelyik összhangban van az Alaptörvénnyel. A Be. szóban forgó – és Alaptörvénnyel összhangban állónak talált – rendelkezése ugyanis teljesen egyértelmű.
- [48] Összefoglalva: a többségi határozat a bírósági döntésen kéri számon a jogszabályban kifejezetten és egyértelműen biztosított időkorlát alkalmazását, holott e rendelkezés az eljáró bíróságok számára kötelezően figyelembe veendő, és az Alaptörvénnyel is összhangban áll. Másként fogalmazva az eljáró bíróságok számára – még az Alaptörvény 28. cikkének alkalmazásával – sincs lehetőség a Be. idézett rendelkezésének a többségi határozatban elvárt értelmezésére.
- [49] Mindezekre figyelemmel nem tudtam támogatni a többségi határozatnak azt a megoldását, amely – az ismeretett ellentmondással terhelt indokolás alapján – megsemmisítette a Zalaegerszegi Törvényszék Bf.294/2018/11. számú ítéletét annak ellenére, hogy abban a Be. – Alaptörvénnyel összhangban álló – 869. §-ának helyes alkalmazására került sor.

Budapest, 2019. december 10.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

[50] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2019. december 10.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

[51] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2019. december 10.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/325/2019.

Megjelent a Magyar Közlöny 2020. évi 1. számában.

